

A MAGYAR KÖZTÁRSASÁG NEVÉBEN !

A Fővárosi Ítéltábla a Vizvári, R.Szabó, Komlódi, Dóczy-Székely Ügyvédi Iroda által képviselt felperesnek dr. Hajdu Sándor ügyvéd által képviselt alperes ellen 650.896.587,- Ft + 20 % áfa és járulékai megfizetése iránt indított perében a Fővárosi Bíróság 2007. november 5. napján kelt 6.G.40.834/2005/46. számú ítélete ellen mindkét peres fél által benyújtott fellebbezés folytán meghozta az alábbi

í t é l e t e t :

A Fővárosi Ítéltábla az elsőfokú bíróság ítéletének a perköltségre vonatkozó rendelkezését részben megváltoztatja, és a felperes által fizetendő perköltség összegét 3.254.482,- (Hárommillió-kettőszázötvennégyezer-négyszáznyolcvankettő) Ft-ról 36.531.700,- (Harminchatmillió-ötszázharmincegyezer-hétszáz) Ft-ra felemeli, ezt meghaladóan az elsőfokú bíróság ítéletét helybenhagyja.

Kötelezi a felperest, hogy 15 napon belül fizessen meg az alperesnek 20.450.000,- (Húszmillió-négyszázötvenezer) Ft másodfokú részperköltséget.

Az ítélet ellen fellebbezésnek nincs helye.

I n d o k o l á s

Az elsőfokú bíróság által megállapított tényállás szerint a felperes a vasúti pálya és az ahhoz kapcsolódó létesítmények építési és felújítási munkálatainak elvégzésére közbeszerzési pályázatok útján választotta ki a vállalkozókat. A pályázati kiírásokban a felperes meghatározta, hogy a pályázóknak A. programmal elkészített költségvetést kell mellékelniük a pályázatukhoz. A program a költségvetés készítésekor minden költséget, így a fuvarozási költséget is figyelembe vette.

A felperes 2000. és 2002. évek közötti időszakban lefolytatott közbeszerzési eljárások után több alkalommal az alperessel kötött vállalkozási szerződést. A vállalkozási szerződés teljesítése során fuvarozási feladatok is felmerültek, amelyek egy részét vasúton a felperes teljesítette. A vállalkozási szerződésekben a felek kifejezetten nem rendelkeztek arról, hogy a munkák elvégzéséhez szükséges fuvarozási költségeket melyik fél viseli. Az alperesnek azonban tudomása volt arról, hogy a felperes belső utasításai - az akkor még hatályban volt 100.896/1994. számú szabályzat, B.110/02. távirati rendelkezés, GY.132-100/1994.PHMF. A alatt kiadott rendelkezés és 24/1996. számú KGF utasítás - alapján a vasúti beruházási és felújítási munkálatokhoz díjmentesen végzi a vasúti fuvarozást, ezért az alperes a fuvarokmányokat az utasításoknak megfelelően ingyenességet kérve állította ki. Abban az esetben, ha a fuvarokmányok hiányos kitöltése miatt a felperes az irányadó díjszabása alapján számolta ki a fuvardíjat, az alperes felszólamlással élt és a felperes visszatérítette azt a részére. A belső utasításokat 2003-ban helyezték hatályon kívül és a felperesnél belső ellenőrzés indult a díjmentes fuvarozási gyakorlat által okozott károk feltárására. A vizsgálat lezárulta után az érintett vállalkozókat a felperes felhívta a fuvardíjak megfizetésére, az alperest a 2004. március 25-én kelt levelében szólította fel először, hogy fizesse vissza az általa kifizetett vállalkozási díjakból az általa ingyenesen elvégzett vasúti fuvarozások ellenértékét.

Mivel az alperes a felszólítás ellenére sem fizetett semmit a felperesnek, ezért a felperes a 2005. február 3-án benyújtott, az elsőfokú eljárás alatt többször módosított keresetében elsődlegesen kérte, hogy a részlegesen érvénytelen vállalkozási szerződéseket az érvénytelenség okának megszüntetésével egyidőben nyilvánítsa érvényessé és kötelezze az alperest Fuvardíjszabási Utasításában foglaltaknak megfelelő összegű 650.896.587,- Ft + áfa fuvardíj, valamint a tőke után törvényes mértékű késedelmi kamat és a perköltség megfizetésére. Ezzel kapcsolatban arra hivatkozott, hogy a felek közötti a fuvarlevelek kiállításával létrejött fuvarszerződések 0,- Ft fuvardíjról szóló rendelkezései nyilvánvalóan a jóerkölcsbe ütköznek, így azok a Ptk. 200. § (2) bekezdése alapján semmisek. Előadta, hogy mint állami tulajdonú részvénytársaság nem vállalhat ingyenes fuvarozást és arra a Ptk. 488. § (1) bekezdésében foglaltak alapján sem vállalkozhatott ingyenesen, mivel a Ptk. rendelkezése szerint a fuvarozó nem ingyen köteles a küldeményt a rendeltetési helyére továbbítani és ott a címzettnek kiszolgáltatni. Ezzel kapcsolatban utalt a Fővárosi Ítéltábla 6.Pf.21.178/2004/7. számú ítéletének indokolásában foglaltakra, és a Legfelsőbb Bíróság Pfv.20.255/2005/4. számú határozatára. Kifejtette, hogy a semmis szerződés érvénytelenségére a Ptk. 234. § (1) bekezdésében foglaltak szerint bárki határidő nélkül hivatkozhat, ezért a semmis szerződésből eredő követelések nem évülnek el. Az összecszerűség körében előadta, hogy 624.087.379,-Ft értékben fuvarozott

ingyen, míg 26.809.208,- Ft összegben térített vissza fuvardíjat az alperesnek a felszólamlását követően.

Másodlagos keresetében a részlegesen érvénytelen vállalkozási szerződéseket az érvénytelenség okának megszüntetésével egyidőben kérte érvényessé nyilvánítani és az alperest kötelezni egyenlőre még meg nem határozott összegű, a vállalkozási díj részét képező fuvar költség, valamint ezután mint tőke után törvényes mértékű késedelmi kamat és a perköltség megfizetésére. Arra hivatkozott, hogy a vállalkozási szerződések vállalkozási díjról szóló rendelkezései a Ptk. 200. § (2) bekezdése alapján semmisek, mert nyilvánvalóan a jóerkölcsbe ütköznek, mivel olyan szállítási költségeket tartalmaznak, amelyek az alperesnél nem merültek fel. A vállalkozási díjak elévülésére az általános szabályokat kell alkalmazni, így ezek alapján az igénye nem évült el.

Harmadlagos keresetében az alperest jogalap nélküli gazdagodás jogcíménösszegeként meg nem határozott tőke, annak törvényes mértékű késedelmi kamata és a perköltség megfizetésére kérte kötelezni. Ezzel kapcsolatban arra hivatkozott, hogy a felek a perbeli időszakban kötött vállalkozási szerződéseket ráutaló magatartással úgy módosították, hogy a vállalkozási díjból kivették a szállítási költségeket, az alperes azonban ennek ellenére a valóságban fel sem merült szállítási költségeket is tartalmazó számlákat állított ki, amit a felperes kifizetett, ezért az alperes ezzel az összeggel jogalap nélkül gazdagodott.

A másodlagos és a harmadlagos kereseti kérelme összegekéntösszegeként meghatározásához igazságügyi szakértő kirendelését kérte, mert az egyszerű adatkiértékeléssel nem határozható meg.

Az alperes a felperes mindhárom keresetének az elutasítását és perköltségben történő marasztalását kérte, vitatva azok jogalapját és összegekéntösszegeként is. Egyúttal beszámítási kifogást terjesztett elő egyrészt arra hivatkozással, hogy a felperes üzletpolitikai kedvezmény nélküli szállítási költségeket kívánt a jelen perben érvényesíteni; másrészt legfeljebb a vasúti szállítási tevékenység önköltségi összege számítható fel a felperes részéről és nem olyan összeg, amiben az üzleti haszon is benne van.

Az elsődleges keresettel kapcsolatban arra hivatkozott, hogy kifejezett jogszabályi tilalom hiányában az ingyenes fuvarozási szerződések nem semmisek és a Ptk. 504. § (3) bekezdését azokra is alkalmazni kell, ezért a felperesnek ez a követelése elévült. Ezen túlmenően érdemben előadta, hogy a felperessel kötött vállalkozási szerződések nem ütköznek a jóerkölcsbe, mivel a felperes belső utasítása alapján és érdekében került sor több éven át és több gazdasági társaság vonatkozásában az alacsonyabb vállalkozási díjat eredményező fuvardíjmentesség alkalmazására. Ebből a felperest semmiféle, az általános társadalmi megítélés szerint elfogadhatatlan gazdasági hátrány nem érte.

A másodlagos keresettel kapcsolatban előadta, hogy nem állapítható meg, hogy a költségvetésekben alkalmazott költségvetésszerkezet tekintettel részleges semmisségben szenvedő megállapodások jöttek volna létre, mivel a szerződések átalányáron kerültek megkötésre, ezért a vállalkozó tételes elszámolásra nem volt köteles. A szerződésekben kikötött tételes elszámolás pedig azt jelentette, hogy a vállalkozás egyes ütemeinek teljesítését tételesen igazolta a felperes, és az erre a

tételre eső vállalkozási díjat kapta meg. Álláspontja szerint önmagában az a tény, hogy a felperes az előzetes költségvetések szerinti ajánlati árral megegyező összeget fizetett meg vállalkozási díjként, még nem jelenti azt, hogy vele szemben az alperes meg nem fizetett fuvarozási költséget érvényesített volna. A valóságban egyébként is jelentős eltérés mutatkozott az előzetesen kalkulált és a ténylegesen felmerült költségek között. Hivatkozott továbbá arra, hogy amennyiben a felperes a vállalkozási díjból fuvardíj címén visszatérítést kért, úgy a követelés elévülésére ugyancsak a Ptk. 504. § (3) bekezdését kell alkalmazni.

A harmadlagos keresettel kapcsolatban hangsúlyozta, hogy a felperes nem igazolta, hogy szerződésen kívüli tényállásból származtatja a követelését. A vállalkozási szerződések kifejezetten rendelkeztek arról, hogy azok hogyan módosíthatók, ráutaló magatartással szerződésmódosítás érvényesen nem jöhetett létre.

A Fővárosi Bíróság a 2007. november 5. napján kelt 6.G.40.834/2005/46. számú ítéletében a felperes keresetét elutasította és kötelezte, hogy 15 napon belül fizessen meg az alperesnek 3.254.482,-Ft perköltséget.

Az elsődleges kereseti kérelemmel kapcsolatban kifejtette, hogy a vállalkozási szerződések teljesítése során a gyakorlatban előfordul, hogy a megrendelő bizonyos szolgáltatásokat nyújt a vállalkozó részére és az így nyújtott szolgáltatásokat különböző módon figyelembe vehetik a vállalkozási díj meghatározásakor. Ennek megfelelően megállapította, hogy a felek között létrejött vállalkozási szerződések tárgyát képező építési és felújítási munkák során a felperes megrendelőként vasúti fuvarozási szolgáltatást nyújtott az alperesi vállalkozó részére.

A felek a vállalkozási szerződés megkötésekor a vállalkozási díjat az összes költség figyelembevételével állapították meg. A vállalkozási szerződés nem tartalmazott rendelkezést arra vonatkozóan, hogy a megrendelő nyújt-e vasúti áru fuvarozási szolgáltatást a vállalkozó részére, és ha igen, azt ingyenesen vagy díj ellenében teszi-e. A vállalkozási szerződés teljesítése körében a felperesi fuvarozási szolgáltatások díjmentességét a felperes belső utasítása biztosította. Ezzel kapcsolatban utalt arra, hogy a felek közötti gyakorlat értelmében az alperes olyan fuvarleveleket töltött ki, ahol a fenti utasításra hivatkozott és ennek alapján a felperes szervezeti egysége nem számlázott fuvardíjat, míg az utasításra való egyidejű hivatkozások elmaradása esetén az alperes utólag fuvardíjmentességi hivatkozásának minden esetben helyt adott, miután ellenőrizte, hogy az érintett fuvar a perbeli vállalkozási szerződések egyikéhez kapcsolódik-e. Mindezekből az elsőfokú bíróság arra a következtetésre jutott, hogy a felek ingyenes megrendelői fuvar szolgáltatásában állapodtak meg egymással a perbeli vállalkozási szerződések teljesítésével kapcsolatban.

A Ptk. 200. § (1) bekezdése szerint a szerződés tartalmát a felek szabadon állapíthatják meg, a szerződésekre vonatkozó rendelkezésektől egyező akarattal eltérhetnek, ha jogszabály az eltérést nem tiltja. A felek így a szerződés alapján nyújtott szolgáltatás összegét is szabadon állapíthatják meg és abban is megállapodhatnak, hogy az egyik fél a másiknak ingyenesen nyújt szolgáltatást. A forgalom biztonsága érdekében a megkötött szerződések érvénytelenné

nyilvánítására csak szűk körben a jogszabályok által meghatározott feltételek megléte esetén van lehetőség.

A kialakult bírói gyakorlat szerint valamely szerződés pusztán amiatt, hogy a szerződés alapján nyújtott szolgáltatás és ellenszolgáltatás értéke nincs egyensúlyban egymással, nem minősíthető nyilvánvalóan jóerkölcsbe ütközőnek. A felperes és az alperes között létrejött fuvarszerződésekben az állami tulajdonú részvénytársaság felperes vállalt ingyenes fuvarozási szolgáltatást. A felperes a szerződéseket a Ptk. 236. § (1)-(4) bekezdéseiben meghatározott megtámadási határidőn belül nem támadta meg, és az elsőfokú bíróság a szerződések nyilvánvalóan jóerkölcsbe ütközővé nyilvánítására nem találta kellő indoknak azt, hogy állami tulajdonú részvénytársaság nyújtott ingyenes szolgáltatást az alperesnek, és a számára hátrányos szerződésekkel veszteségeit növelte.

A felperes a Gt. által meghatározott formában működő részvénytársaság, e részvények egyedüli tulajdonosa az állam. Nincs lehetőség azonban arra, hogy a társaság nem megfelelő gazdálkodása esetén a tulajdonosok személyének jellege szerint lehessen különbséget tenni a nem megfelelő gazdálkodás következményeiért, annak sincs jelentősége, hogy a gazdasági társaság által termelt veszteséget az állami tulajdonos közbeiktatásával az állam adófizetői, vagy más személyek viselik-e. Köztudomású, hogy a felperes tulajdonosának, az államnak jelentős szakapparátus áll a rendelkezésére abból a célból, hogy a tulajdonos gazdasági társaságainak gazdálkodását folyamatosan ellenőrizze. A felperes a gazdálkodására vonatkozóan a perben feltárt dokumentumok alapján 1994-től 2002-ig folyamatosan a jelen perben is vizsgált gyakorlatot követte, azaz a felperesből kiszervezett kft., rt. tulajdonosi szerkezetének észlelésére, az ebből eredő esetleg anomália feltárására kellő idő állt a jógazda gondosságával eljáró tulajdonos rendelkezésére is.

Az elsőfokú bíróság megállapította, hogy a felek között létrejött szerződések alapján a felperes megrendelői szolgáltatásként arra vállalt kötelezettséget, hogy a felek közötti vállalkozási szerződések teljesítéséhez szükséges küldeményeket vasúton azok rendeltetési helyére díjmentesen továbbítja, és ott azokat a címzettnek kiszolgáltatja. A felek ezen szerződése atipikus szerződésnek minősül, mert nem felel meg egyetlen Ptk.-ban nevesített szerződéstípusnak sem. A felek szerződesei ingyenesek, míg a Ptk. 488-506. §-ai által szabályozott fuvarozási szerződés annak fogalmi definíciója alapján hozzájuk legközelebb álló nevesített szerződésre vonatkozó szabályokat tartalmazza, ezért a felek közötti jogviszonyokra a Ptk. fuvarozási szerződésre vonatkozó szabályait alkalmazta.

A Szentendrei HÉV vágányfelújítás és az Eger OMNYA iparvágány vonatkozásában végzett munkálatokkal kapcsolatban azt állapította meg az elsőfokú bíróság, hogy ezen felperesi igény a Ptk. 504. § (3) bekezdése alapján, mint a fuvardíj iránti igény elévült, mivel a felperes kimutatásai szerint 2000. és 2002. között fuvarozott az alperesnek, azonban csak 2004. március 25-én kelt fizetési felszólításában szólította fel teljesítésre, a követelése az elévülés megszakítására vagy nyugvására okot adó körülmény hiánya miatt addigra már elévült.

Téves a felperesnek az az álláspontja, hogy a semmis szerződésből eredő igények elévülését a Ptk. 234. § (1) bekezdése kizárja. A szerződés érvénytelenségére vonatkozó határidő nélküli hivatkozási lehetőség nem jelenti azt, hogy az

érvénytelenség jogkövetkezményeit is korlátlan ideig le lehet vonni. A semmis szerződésből eredő kötelmi jogi igényeknél az elévülés szabályait is alkalmazni kell, így azok elévülhetnek. Mindezekre tekintettel az elsődleges keresetet az elsőfokú bíróság elutasította.

A másodlagos keresettel kapcsolatban kifejtette, hogy a felperes minden alkalommal közbeszerzési eljárás lefolytatása után, a számára kedvezőbb ajánlatot benyújtó pályázóval kötött szerződést. A vállalkozási díjjal kapcsolatban hivatkozott a XXXII. számú Polgári Elvi Döntésben foglaltakra. Az elsőfokú bíróság álláspontja szerint önmagában az a tény, hogy a vállalkozási díj a vállalkozónál fel sem merült szolgáltatásra is kiterjedt, nem ad alapot arra, hogy a bíróság a vállalkozási díjra vonatkozó rendelkezéseket nyilvánvalóan a jóerkölcsbe ütközőnek és ezért semmisnek nyilvánítsa. Az csak egy lehetőség, hogy a felek a vállalkozási díj meghatározásakor a megrendelői szolgáltatás értékére is figyelemmel vannak, és annak értékével kevesebb vállalkozási díjban állapodnak meg. A felek azonban rendezhetik a kérdést úgy is, hogy a vállalkozási díj kifizetésekor, vagy az után számolnak el egymással és a megrendelő ingyen is nyújthat szolgáltatást a vállalkozó részére. Mindezek alapján a másodlagos keresetet is elutasította az elsőfokú bíróság, mivel álláspontja szerint a felek között létrejött vállalkozási szerződések vállalkozási díjra vonatkozó rendelkezései nem ütköznek nyilvánvalóan a jóerkölcsbe, ezért a Ptk. 200. § (2) bekezdésével nem ellentétesek és így nem semmisek.

A harmadlagos kereseti kérelemmel kapcsolatban rögzítette, hogy a felek a vállalkozási szerződéseket ráutaló magatartással nem módosították, mivel a szerződések kifejezetten arról rendelkeztek, hogy módosításuk kizárólag írásban és kizárólag a cégjegyzésre jogosultak cégszerű aláírásával érvényes. Megállapította továbbá az elsőfokú bíróság, hogy a felperes követelése szerződéses jogcímből ered, ezért a Ptk. jogalap nélküli gazdagodás visszatérítésére vonatkozó keresetét elutasította.

Az elsőfokú bíróság a perköltségről a Pp. 75. § (1) és (2) bekezdései, valamint a 78. § (1) bekezdése alapján a felperes pervesztességére tekintettel rendelkezett, a bruttó ügyvédi munkadíjat a 32/2003. (VIII.22.) IM számú rendeletre tekintettel mérlegeléssel állapította meg.

Az elsőfokú bíróság ítélete ellen a felperes és az alperes is nyújtottak be fellebbezést.

A felperes a fellebbezésében elsődlegesen az elsődleges kereseti kérelmével összefüggésben annak megfelelően kérte az alperes marasztalását, míg másodlagosan és harmadlagosan a másodlagos és harmadlagos kereseti kérelmével egyezően a jogalap kérdésében kérte a döntést azzal, hogy az összepszerűség vonatkozásában a Pp. 252. § (3) bekezdése alapján az elsőfokú bíróságot utasítsa a per újabb tárgyalására és újabb határozat hozatalára, figyelemmel arra, hogy már az elsőfokú eljárás során ezen két kereseti kérelem tekintetében, az összepszerűség vonatkozásában igazságügyi szakértői vélemény beszerzését kérte.

Elsődlegesen előadta, hogy az elsőfokú bíróság a tényállást nagyobb részben helyesen állapította meg. Kifogásolta, hogy az elsőfokú bíróság szerint a felek között létrejött vállalkozási szerződések egyösszegű átalányáras vállalkozási díjat tartalmaztak, mivel az elsőfokú eljárás során becsatolt előkészítő iratban előadta, hogy két szerződés kivételével a felek tételes elszámolású vállalkozási díjban állapodtak meg. Sérelmezte, hogy az elsőfokú bíróság ítéletének tényállása nem tartalmazza azt a tényt, hogy az alperes a csatolt fuvarleveleken és a perben csatolt kimutatásain is saját munkaszámait tüntette fel és nem a M. beruházási számokat, ezzel ellehetetlenítve annak az ellenőrzését, hogy a fuvarozás valóban M. beruházással kapcsolatban merült-e fel. Álláspontja szerint a fuvarszerződések fuvardíjra és a vállalkozási szerződések fel nem merült fuvar költség felszámítására vonatkozó részének jóerkölcsbe ütköző voltával kapcsolatban az elsőfokú bíróság a rendelkezésre álló bizonyítékokat nem megfelelően mérlegelte, így téves jogi következtetésre jutott, mivel a mérlegelésnél nem vett figyelembe kellő súllyal több, általa kiemelt körülményt. Továbbra is állította, hogy egy állami tulajdonú részvénytársaság nem köthet sorozatosan 0,- Ft fuvardíjas fuvarszerződéseket, miközben ugyanannak a szerződő félnek ugyanazzal a fuvarszolgáltatással kapcsolatban vállalkozói díjba foglalt fuvardíj költséget térít meg, mert az a jóerkölcs szabályaiba ütközik. A jóerkölcsbe ütköző vállalkozási szerződés semmisségének megállapítását nem korlátozhatja az, hogy a szerződést közbeszerzési eljárás lefolytatása után kötötték meg a felek, mivel akkor a jogalkotó a célját nem érné el. Ezzel kapcsolatban hivatkozott az elsőfokú eljárásban is már becsatolt Fővárosi Ítéltábla 6.Pf.21.178/2004/7. számú ítéletére és a Legfelsőbb Bíróság Pfv.20.255/2005/4. számú végzésében foglaltakra. Hangsúlyozta, hogy az alperes állításával ellentétben a felek által kötött szerződések megkötésekor az alperes részletes költségvetéseket adott a felperesnek, melyek fuvar költségeket is tartalmaztak. A semmis szerződés érvénytelenségére a Ptk. 234. § (1) bekezdése alapján bárki határidő nélkül hivatkozhat, ezért a semmis szerződésből eredő követelések nem évülnek el, így az elsőfokú bíróság fuvarozási jogviszonyból eredő követelés elévülésére vonatkozó, a Ptk. 504. § (3) bekezdésén alapuló álláspontjával nem ért egyet. A jogalap nélküli gazdagodás körében hangsúlyozta, hogy a perrel érintett vállalkozási szerződésekben az alperesi vállalkozó arra vállalt kötelezettséget, hogy a szerződés tárgyát képező munkát a saját munkaerejével, gépeivel és szerszámaival, saját szervezésében végzi el. Olyan alperesi kötelezettségvállalás nem történt, hogy a munka teljesítéséhez a felperes díjmentes vasúti árufuvarozási lehetőséget biztosít. Az alperes azzal a magatartásával, hogy az egyes fuvarleveleken díjmentes vasúti árufuvarozás iránt terjesztett elő kérelmet és azt a felperes teljesítette is, a felek ráutaló magatartással módosították a vállalkozási szerződéseket a vállalkozási díj vonatkozásában. Ennek következtében az alperes által sem vitatottan kifizetett, a valóságban azonban fel sem merült fuvar költségekkel az alperes jogalap nélkül gazdagodott. Ezzel kapcsolatban hivatkozott a Fővárosi Bíróság 8.G.41.190/2005/11. számú ítéletében foglaltakra.

Az alperes a fellebbezésében kizárólag a perköltség összegét sérelmezte, ezért kérte annak megváltoztatásával a felperest az ügyvédi megbízási szerződésben foglalt összegű ügyvédi munkadíj mint perköltség megfizetésére kötelezni.

Arra hivatkozott, hogy az elsőfokú bíróság ítéletének perköltség összegét megállapító rendelkezése jogszabálysértő, azonban ennek jellege nem indokolja az elsőfokú eljárás megismétlését.

Az elsőfokú bíróság által megítélt munkadíj a perérték 0,5 %-át sem éri el, figyelemmel, hogy a kereset összege áfa-val együtt 781.075.904,- Ft. Az elsőfokú bíróság ítéletének ez a része azért jogszabálysértő, mert az eljárás során az elsőfokú bíróság nem nyilatkoztatta meg a képviselőket a perköltség igény összege, az ügyvédi megbízási szerződés díj rendelkezése vonatkozásában. Ezzel kapcsolatban hivatkozott a Pp. 79. § (1) bekezdésére, a 32/2003. (VIII.22.) IM rendelet 3. § (1) bekezdésében foglaltakra. Mindezek alapján az elsőfokú bíróságnak elsődlegesen a fél által előadott és megbízási szerződéssel igazolt díjmegállapodásból kell kiindulnia a perköltség meghatározásánál és ezek hiányában állapíthatja meg a munkadíjat hivatalból.

Az elsőfokú bíróság ítéletének ez a része azért is jogszabálysértő, mert az elsőfokú bíróság nem tett eleget indokolási kötelezettségének, amit a 32/2003. (VIII.22.) IM rendelet 2. § (2) bekezdése előír. Az ügyvédi munkadíj mérlegeléssel történő megállapításánál kiemelte, hogy figyelembe kell venni az eljárás időtartamát, az iratanyag terjedelmét, a jelen ügyben a speciális szakterületet, továbbá, hogy a tárgyalások között irattanulmányozásra és az ügyféllel történő kapcsolattartásra is szükség volt. Álláspontja szerint mindez kifejezetten meghaladja egy átlagos polgári perben végzett képviseleti munka terjedelmét mind időben, mind szakmai felkészülésben.

Az elsőfokú bíróság ítéletének perköltséget megállapító része azért is jogszabálysértő, mert a bruttó munkadíj megállapításánál nem megfelelően járt el, a 32/2003. (VIII.22.) IM rendelet 4/A. § (1) bekezdését nem vette figyelembe. Ezzel kapcsolatban hivatkozott még a Magyar Ügyvédi Kamara 1/2003. (IX.22.) állásfoglalására is. Ezen jogszabályhelyek alapján az elsőfokú bíróság által megállapított ügyvédi munkadíj áfa nélkül értendő, illetőleg az áfa elszámolás kérdésében ugyancsak meg kellett volna az elsőfokú bíróságnak a jogi képviselőket nyilatkoztatni.

A fellebbezés kiegészítésében jelölte meg, hogy a perköltség összegét - áfa-t is tartalmazó - 67.500.000,- Ft-ra kérte felemelni, egyúttal csatolta az alperessel 2005. november 27-én létrejött ügyvédi megbízási szerződés és tényvázlat másolatát. A megbízási szerződés alapján végzett számítás szerint az ügyvédi megbízási díj a perérték 7,1 %-ának felel meg.

Előadta, hogy az elsőfokú bíróságnak indokolnia kellett volna, hogy miért tért el a megbízási szerződésben foglalt munkadíj összegétől. A perköltségösszegszerűsége körében nem vette figyelembe az ügy bonyolultságát, a terjedelmes iratanyag áttanulmányozásának időigényes voltát, az elsőfokú eljárás időtartamát, a vizsgált perbeli időszakot, a tárgyalásokra való felkészülést, az azokon való részvételt, a képviselőkkel és a szakértővel való konzultációkat, iratbetekintést, beadvány készítést, amelyet egy átlagos ügyet messze meghaladó időtartamú munkaráfordítással látta el.

Az ügyvédi megbízási szerződés alapján a perérték 6 %-ának megfelelő másodfokú perköltség viselésére kérte kötelezni az alperest, amelynek összegét 39.000.000,- Ft-ban jelölte meg, mely az áfa összegét is tartalmazza.

Az alperes a fellebbezési ellenkérelmében a felperes fellebbezésével érintett rendelkezés tekintetében az elsőfokú bíróság ítéletének a helybenhagyását és a felperes másodfokú eljárásra is kiterjedő perköltség fizetésére történő kötelezését kérte.

Hangsúlyozta, hogy az elsőfokú bíróság helytállóan állapította meg a perbeli tényállást és a büntető eljárásban készült szakértői vélemények alapján azt a tényt, hogy a felek közötti vállalkozási szerződések átalányáron jöttek létre. A M. belső utasításainak létrejöttét, közzétételét, módosítását, időbeli hatályát és tartalmi rendelkezéseit az elsőfokú ítélet részletesen és helytállóan tartalmazza, az utasítások időbeli hatálya alatt az alperes jogszerűen élt az ingyenes fuvarozás igénybevételének lehetőségével, ezért a magatartása nem volt jogellenes.

Az elsőfokú bíróság helytállóan állapította meg a felek perbeli előadásai és a büntető eljárásban rögzített tanúvallomások alapján, hogy a fuvarleveleket az alperes a felperes belső utasításai szerint állította ki, és ennek megfelelőségét a felperes folyamatosan ellenőrizte.

A felperes elsődleges keresetével kapcsolatban kiemelte, hogy az elsőfokú bíróság helytállóan állapította meg, hogy a felek által kötött megállapodások fuvardíj kikötés hiányában nem fuvarozási szerződésnek, hanem atipikus szerződésnek minősülnek, mivel a felek a vállalkozási szerződésekhez kapcsolódóan kívánta ingyenes áruszállítási megállapodásokat kötni. Ugyancsak helyesen állapította meg, hogy az atipikus szerződéshez legközelebb álló, azaz a fuvarozási szerződésre irányadó rendelkezések alkalmazásának van helye.

Téves a felperesnek az az álláspontja, hogy a szerződés semmisségére történő hivatkozás esetén az elévülés szabályai nem alkalmazandók. A határozat hozatalig hatályossá nyilvánítás esetén a szerződést az abból eredő igényeket és azok bíróság előtti érvényesíthetőségét úgy kell elbírálni, mintha a szerződés már eleve érvényesen jött volna létre. Ebből következően az elévülés is ugyanúgy számítandó, mint az eredetileg érvényesen létrejött szerződésből származtatott igények érvényesítése esetén, amit alátámasztanak a BH 1987/171. és a BH 1982/298. számú eseti döntésekben foglaltak is.

Az elsőfokú bíróság helytállóan állapította meg, hogy a szerződés ingyenes volta önmagában a szerződő fél tulajdonosi szerkezetétől függetlenül nem szolgáltat kellő alapot a szerződés semmisségének megállapításához. A Ptk. az ingyenes szolgáltatás nyújtásával kapcsolatos lehetséges jogkövetkezményeket nem a semmisség, hanem a megtámadhatóság keretében szabályozza meghatározott feltételek fennállása esetén és a megtámadásra nyitva álló határidőn belül.

Amennyiben a szolgáltatás és az ellenszolgáltatás nincs egyensúlyban egymással, úgy a Ptk. az érvénytelenség körében nem a semmisség, hanem a megtámadhatóság lehetőségét szabályozza. A felperes a perbeli évekre vonatkozó vállalkozások díját megfizette, a teljesítéstől számított egy éven belül a megtámadás lehetőségével nem élt, a határidő megszakadásával, nyugvásával kapcsolatos körülményt nem bizonyított. A tévedés, megtévesztés mint tényállási elem nem merült fel, ugyanakkor ennek fennállását a felperes nem bizonyította. A megtámadási határidő itt is eredménytelenül eltelt.

A szerződés tartalma és nem a szerződéskötő felek személye alapján kell elbírálni a szerződés jóerkölcsbe ütköző voltát. Az állami tulajdonú cég által kötött ingyenes szerződés kizárólag akkor lehet jóerkölcsbe ütköző, ha a szerződés jellegénél fogva ellentétes a társadalmi elvárásokkal, ezzel kapcsolatban hivatkozott az EBH 2003/956. számú Elvi Döntésben foglaltakra. A perbeli esetben mindezek alapján azt kellett vizsgálni, hogy az állami tulajdonú cég ingyenes kötelezettségvállalása megvalósítja-e a társadalmi közmegegyezés által meghatározott normák sérelmét a közpénzek hanyag kezelése miatt, szenvedett-e a felperes valamilyen gazdasági hátrányt a szerződések megkötéséből eredően. Mivel a büntető eljárás megszüntetésére bűncselekmény hiánya miatt kerül sor arra tekintettel, hogy a hűtlen kezelés tényállása nem valósult meg, ebből a jelen perre az következik, hogy a közpénzek hanyag kezelése sem valósult meg.

A felperes a fuvarszerződéseket a vállalkozási szerződésekre tekintettel vállalta ingyenesen teljesíteni, szolgáltatása ellenértékéhez a vállalkozás értékében hozzájutott. Ezáltal az ingyenes kötelezettségvállalása nem jelentette a közvagyon hűtlen kezelését, nem sértette az állami tulajdonú cégekkel kapcsolatban érvényesülő azon elvárást, hogy az adófizetők befizetéseit megfelelő gondossággal kezeljék. Mindezek alapján a fuvarozási szerződések nem minősülnek semmisnek.

A másodlagos keresettel kapcsolatban elsődlegesen azt hangsúlyozta, hogy a vállalkozási szerződések egyösszegű átalánydíjat határoztak meg, ebből adódóan az előzetes költségvetésekre hivatkozással vállalkozási díj visszafizetésére igény nem alapítható. A felperes azon állítása, hogy a vállalkozási díj azért tartalmazott az alperesnél fel nem merült költséget, mert a vállalkozási szerződések megkötését megelőző előzetes költségvetésekben az alperes fuvar költségét is kalkulált és a vasúti fuvarozás ingyenesen történt, ellentétes a perben feltárt tényállással, a szakértői vélemények megállapításaival. A büntető eljárásban készült szakértői vélemények és tanúvallomások szerint az a körülmény, hogy a vállalkozási szerződések háttéranyagként készített költségvetésekben fuvardíj került feltüntetésre, nem jelenti azt, hogy az alperes fel nem merült költséget érvényesített a vállalkozási díjban. Álláspontja szerint az elsőfokú bíróság ítéletének okfejtésével megegyezően nem eredményezné a szerződéseknek a Ptk. 200. § (2) bekezdésébe ütközését az, ha a vállalkozási díj a vállalkozónál fel nem merült költségeket is tartalmazott volna. A büntető eljárásban több szakértői vélemény egybehangzóan azt állapította meg, hogy az alperesnél nem keletkezett az elfogadható üzleti hasznot meghaladó előny. Ebből következően a felperes sérelmet nem szenvedett azáltal, hogy olyan vállalkozási szerződéseket kötött, amelyek költségvetésében fuvardíj is szerepelt, és a szerződésekhez kapcsolódó fuvarozásokat ingyenesen teljesítette. Utalt még a büntető eljárásban született megszüntető határozatra, s mindezek alapján a felperes másodlagos keresetét is alaptalannak tartotta.

A harmadlagos keresettel kapcsolatban kiemelte, hogy a felek között vállalkozási szerződések és ingyenes fuvarozásra vonatkozó megállapodások jöttek létre, a jogalap a felek jogviszonyának minden elemére kiterjedően fennállt, a felperes igényét a szerződéses jogviszonyból származtatta. A Ptk. 361. §-a alkalmazásához a felperes a vagyoni hátrány bekövetkezését nem bizonyította és azt sem, hogy az

alperes az ő rovására vagyoni előnyhöz jutott, ezért a jogalap nélküli gazdagodás szabályainak alkalmazása fogalmilag kizárt.

Helyesen állapította meg az elsőfokú bíróság, hogy a felperes által hivatkozott tényállás a fuvarlevelek kiállítása és befogadása nem felelt meg a vállalkozási szerződések módosítása lehetőségének, mivel a felek a vállalkozási szerződéseket sem a perbeli tényállás alapján, sem annak formai feltételeinek teljesítése hiányában nem módosították.

Álláspontja szerint, a felperes a fellebbezésében megismételte az elsőfokú eljárás során kifejtett álláspontját, nem jelölte meg azokat az okokat és nem terjesztette elő azokat az indítványokat és jogi érveléseket, amelyekre az elsőfokú ítélet megváltoztatásával kapcsolatban hivatkozni kívánt. Az Európai Közösség jogrendszere az Európai Bíróság joggyakorlata érdemben értékelhetetlennek minősíti az ilyen jellegű fellebbezéseket, amivel kapcsolatban hivatkozott az Európai Bíróság C-73/95. számú ítéletében foglaltakra.

A felperes a fellebbezési ellenkérelmében elsődlegesen kérte a perköltség vonatkozásában az elsőfokú bíróság ítéletének a helybenhagyását és mérlegeléssel megállapított másodfokú perköltség fizetésére történő kötelezését; másodlagosan a szerződésben meghatározott díjnak, mint eltúlzottnak a mérséklését bruttó 3.254.482,- Ft elsőfokú ügyvédi munkadíjra, a másodfokú eljárásban felmerült ügyvédi munkadíj összegét 1.600.000,- Ft-ban kérte megállapítani.

Arra hivatkozott, hogy az alperes az elsőfokú eljárás során nem csatolt a per vitelére vonatkozó megbízási szerződését, azaz a perköltség megállapítását az elsőfokú bíróság mérlegelésére bízta. Az utolsó tárgyaláson az elsőfokú bíróság felhívta a feleket a perköltség vonatkozásában nyilatkozattételre, ahol a jogi képviselők az áfa fizetési kötelezettségükre vonatkozóan is nyilatkoztak szóban. Emiatt az alperes utólag nem hivatkozhat arra, hogy az elsőfokú bíróság miért nem a megbízási szerződésben meghatározott munkadíjat ítélte meg a részére.

Az alperes által készített beadványokból nem derül ki, hogy a szokásos mértéket meghaladó felkészülés speciális szaktudást igényelt volna a jelen perben, ezen túlmenően a felek a keresetüket a másodfokú eljárásban a Pp. 247. § (1) bekezdése alapján már nem változtathatják meg.

Az alperes a felperes fellebbezési ellenkérelmére tett észrevételében hangsúlyozta, hogy a tárgyalás berekesztése előtt az elsőfokú bíróság nem nyilatkoztatta a feleket a munkadíj, így az áfa fizetési kötelezettségre vonatkozóan sem. Bírói felhívás hiányában nem állt módjukban a megbízási szerződés csatolására és erre a Pp. 247. § (1) bekezdés szerinti keresetváltoztatási tilalom nem vonatkozik.

A felperes fellebbezése nem alapos, az alperes fellebbezése részben megalapozott.

Az elsőfokú bíróság a több jogcímen, vagylagosan előterjesztett kereset elbírálása körében a szükséges mértékben feltárt tényállást helyesen állapította meg, és helytálló jogi következtetéssel utasította el a felperes valamennyi jogcímen előterjesztett keresetét.

A felperes a fellebbezésében megismételte az elsőfokú eljárás során már kifejtett érveit, azokat az elsőfokú bíróság vizsgálta, és az ítéletében részletesen megindokolta a jogi álláspontját.

A felperes az elsődleges keresetét a fuvardíjra alapította. Az elsőfokú bíróság az ítéletében helyesen állapította meg, amit a felperes a fellebbezésében maga sem vitatott, hogy a felek között a vállalkozási szerződés teljesítésére olyan atipikus szerződés jött létre, amelynek keretében a felperes az alperes által végzett feladatok teljesítése érdekében, az ahhoz szükséges és másképp nem szállítható síneket, egyéb anyagokat a munkavégzés helyére szállította és ezekről 0,- Ft értékű számlát állított ki. Mivel a peres feleknek az ezzel kapcsolatos megállapodása a fuvarozási szerződésre hasonlít leginkább, ezért az erre vonatkozó szabályokat kell alkalmazni ezen igény elbírálása körében, ahogy arra az elsőfokú bíróság maga is hivatkozott.

A Ptk. 504. § (3) bekezdése azt mondja ki, hogy a fuvarozási szerződések alapján támasztható igények egy év alatt elévülnek. Az elévülés kezdő időpontja a küldemény kiszolgáltatásának időpontja. A jelen eljárásban érvényesített perbeli követelés 2000. és 2002. években kötött vállalkozási szerződésekkel kapcsolatos. A felperes azonban csak 2004. március 25-én kelt levelében szőlította fel az alperest visszafizetésre.

A felperes jóerkölcsbe ütköző kikötésre hivatkozással támadta meg a fuvardíjra kötött megállapodást.

A felperes nem vitásan a fuvardíjakat a kiállított 0,- Ft összegű fuvardíjszámlák alapján a felperessel elszámolta.

A Ptk. 234. § (1) bekezdése valóban úgy rendelkezik, hogy a semmis szerződés érvénytelenségére - ha a törvény kivételt nem tesz - bárki határidő nélkül hivatkozhat.

A törvényben meghatározott határidő nélküli kitétel azonban nem jelent olyan meghatározhatatlan időt, amely alatt semmis szerződés esetén a kifizetett összeget vissza lehetne követelni. Ezzel kapcsolatban helytállóan hivatkozott az alperes az elsőfokú eljárásban és a fellebbezési ellenkérelmében is arra a bírói gyakorlatra, hogy a semmisségre határidő nélkül lehet ugyan hivatkozni, de a semmis szerződés alapján tartozatlanul fizetett pénzösszegek visszafizetésére irányuló igény a rá vonatkozó elévülési szabályok szerint ugyanúgy elévül, mint bármely más pénzkövetelés (BH 1982/298).

A kialakult bírói gyakorlat szerint az a körülmény, hogy a jogszabály értelmében a semmisségre bármikor hivatkozni lehet, nem jelenti azt, hogy a semmis szerződés alapján tartozatlanul fizetett pénzösszeg visszakövetelési joga nem évül el. Az ilyen követelés elévülése ugyanolyan feltételek mellett következik be, mint amilyen jogcímen azt érvényesíteni kívánják.

Mindez azt jelenti, hogy a felperesnek a fuvardíj megfizetése iránti igénye elévült, ezért a másodfokú bíróság az elsődleges kereset érdemi vizsgálatát mellőzte.

A másodlagos kereseti kérelem elbírálása körében a jóerkölcsbe ütközés kapcsán a másodfokú bíróságnak abban a kérdésben kellett állást foglalnia, hogy a perbeli időszakban az alperes - mint az alapításakor egyszemélyes és 2001. március 26-ig részben M. Rt. tulajdonú társaság - a belső utasítások ismeretében köthetett-e olyan vállalkozási szerződéseket, amelyek alapján az általa elvállalt vállalkozási szerződések teljesítéséhez a felperes vasúton végzett fuvarozásáért nem kellett ellenértéket fizetnie.

A M. Rt. Értesítőjének 10. számában jelent meg a 24/1996. (M. ért.10.) KGF utasítás a M. érdekkörébe tartozó gazdasági társaságok, valamint egyéb, a M.-val együttműködő gazdasági társaságok részére történő anyagbiztosítás során követendő eljárási szabályokról. Ennek bevezető része tartalmazta, hogy a vasút szervezetének racionalizálása kapcsán a M. szervezetéből kivált és gazdasági társaságokként (kft., vegyesvállalat - továbbiakban a M. érdekkörébe tartozó gazdasági társaság, kft.) működő szervezeti egységek (járműjavító és ipari üzemek, építési főnökségek, stb.) továbbra is nagyrészt a M. működését elősegítő tevékenységet - vasúti eszközök, berendezések létrehozását, fenntartását, felújítását, egyéb szolgáltatásokat - folytatnak, amelyek a vasút működése szempontjából nélkülözhetetlenek, illetve más gazdálkodó szervezettel a közeljövőben sem végezethetők el. A 3. pont kimondta, hogy a pályavasút felújítási, beruházási munkáihoz (beleértve a Beruházási Szakigazgatóság fejlesztő beruházásait is), biztosított anyagok fuvarozása tekintetében a 100.896/1994. számú utasítás és az ahhoz kapcsolódó ÁFU által kiadott B.110/02. számú távirat előírásai szerint kell eljárni.

Az 1994. február 16-án kelt 100.896/1994. számú utasítás bevezető rendelkezése szerint a M. Rt.-vé alakulása és a pályavasút kereskedő vasút különválása kapcsán a pályavasúti vontatógépek, munkaszerelvények és önjáró vasúti munkagépek közlekedésével kapcsolatban felmerülő díjak, valamint a pályavasúti létesítményen végzett beruházási, felújítási, karbantartási munkák során a másik félnek okozott károk elszámolásáról rendelkezett. Ennek a B.110/02. számú távirattal módosított 3. pontja szerint, amelyet a címzésből kitűnően az alperesnek is megküldtek, a rendelet 1. pontjában felsorolt eszközök közlekedtetésekor fuvardíjat elszámolni nem kell.

Az 1994. november 30-án kiadott és ugyancsak az alperesi társaságnak is megküldött GY.132-100/1994.PHMF.A. rendelkezése szerint a fenti két számon kiadott a kereskedő vasútnál és a pályavasútnál felmerülő egyéb költségek elszámolásának szabályozása tárgyú ideiglenes rendelkezés alkalmazásakor - a félreérthetőség elkerülése érdekében - a fuvarokmány nyilatkozatok rovatába a feladónak be kell jegyezni a rendelet számát, valamint a munka nevét és a munka számát. Ha a fenti bejegyzés a fuvarlevélben nem szerepel, a küldemény után a fuvardíjat az MVÁ.II. Rész alapján fel kell számítani.

A felperes által becsatolt két fuvarlevél fuvarozói nyilatkozat 20. rovatában mindegyik rendeletszám szerepelt, továbbá a munkaszám megnevezés és a tényleges munkavégzés is, azaz teljes egészében a belső utasításoknak megfelelően került kitöltésre. A belső utasítások és az annak alapján kialakult gyakorlat a felperesnél 2003. március 17-ig volt érvényes, ezen a napon a vezérigazgató az ingyenes szállítás rendszerét azonnal megszüntette.

A csalás bűncselekménye miatt indult és a 2006. szeptember 27-én kelt a Fővárosi Főügyészség NF.23.067/2003/23. számú határozatával bűncselekmény hiányában megszüntette az eljárást, annak indokolása szerint a nyomozás során beszerzett adatokat összegezve azt állapították meg, hogy "a 100.896/1994. számú utasítás azt volt hivatva elérni, hogy a M. beruházásra fordítható szűkös forrásait kímélje, a költségeket és így a kivitelezőnek kifizetendő pénzösszeget csökkentsék a térítésmentes fuvarteljesítmény értékével. A vasútépítés és felújítási munkálatokat az 1990. évek előtt a M. Rt. saját építési főnökségei végezték el, majd ezek alakultak át 100 %-os M. Rt. tulajdonú társaságokká. A beruházások során díjmentesen végzett vasúti szállítások azonban a kivitelező cég tulajdonosi viszonyainak megváltozása, a M. Rt. érdekköréből kikerülése után továbbra is fennmaradtak. A beruházásokhoz kapcsolódó vasúti szállításokkal kapcsolatban a M. Rt. által a kivitelező társaságoknak biztosított fuvarkedvezmény kezelése és a fuvarteljesítmény elszámolása nem egy átgondolt és szabályozott rendszerben történt. Eljárási és ellenőrzési szabályok, valamint az elszámolás rendjére vonatkozó előírások hiányában a kedvezmények igénybevételének nyomon követése, nyilvántartása és elszámolása - kétoldalú és belső elszámolása - sem valósult meg megfelelően. A beruházás pályáztatásában, a szerződés aláírásában, teljesítés ellenőrzésében, az igazolásában és a kivitelező által kiállított számla alapján történő utalásban résztvevő személyeknek a 100.896/1994. számú utasítás, illetve annak későbbi módosításai nem fogalmaztak meg feladatot. A rájuk vonatkozó belső utasítások a beruházással kapcsolatos vasúti szállítás díjának megállapítását, annak befizetésének ellenőrzését nem írták elő. A rendelkezésre álló adatok szerint a beruházások lebonyolításában résztvevő személyek a rájuk bízott vagyonnal a tulajdonos érdekeinek szem előtt tartásával jártak el. E megkötött szerződések alapján a kivitelezőtől a létesítményeket átvették és az elkészült, minőségileg és mennyiségileg megfelelő munka ellenértékét kifizették. A szerződésben egy összegű átalányár volt meghatározva, amelyet a benyújtott számlák alapján egyenlítették ki. A fuvardíjak kiszámlázása és követelése során eljáró BEIG ugyanakkor a rá vonatkozó utasítást hajtotta végre, e korábbi szabályozás alapján kialakult gyakorlatnak megfelelően került sor a számlázást elvégző számítógépes program kialakítására is; a szerződések tartalmát nem ismerte, annak ellenőrzése, felülbírálata nem tartozott a hatáskörébe. A beszerzett adatok - a BEIG állásfoglalás kérdése, illetve a revizori vélemények - azt is mutatják, hogy a szerződésekből és a mellékleteiből történő vasúti fuvar költségek kimutatása meglehetősen bonyolult. Azt tehát, hogy a M. Rt. részéről eljáró személyek eljárásuk során a fuvar költségek tekintetében előre látták volna a vagyonvesztést és így a magatartásukat ennek kivárása motiválta vagy tudomásul vették volna, nem állapítható meg. A díjmentes fuvarozásokkal kapcsolatban bekövetkezett esetleges vagyonvesztés, az elszámolás belső szabályozatlanságára, illetve a megváltozott helyzet alapján a szabályozás módosításának elmulasztására vezethető vissza. A M. Rt. vezetősége, illetve a vezetőségi döntésekben felelősként megjelölt szakigazgatóság, illetve egyéb szervek vezető munkatársai terhére szándékos kötelességsgazegést nem, csupán annak elhanyagolását lehetne megállapítani.

A kivitelező társaságok képviselőinek azon cselekménye, hogy a M. Rt.-nek mint megrendelőnek a munka elvégzése során felszámítottak olyan költségeket - nevezetesen a vasúti fuvar költségeket -, amelyet ténylegesen nem kellett kifizetni, egyéb feltételek fennállása esetén vezethetne a csalás bűncselekményének megállapításához. A vasúttársaság pályázatain induló vizsgálattal érintett cégek valamennyien ismerték a 100.896/1994. számú utasítást és azt a vallomások szerint a M. Rt. rendelkezésére álló forrás legoptimálisabb felhasználásának hiszemében alkalmazták. Ez a gyakorlat folytatódott azután is, hogy e társaságok - a nemzetközi tendereken indulás érdekében - kikerültek a M. Rt. tulajdonából.

A revizor által kidolgozott adatokból jól látható, hogy adott beruházás költségszerkezete az ajánlatban szereplőtől nagy mértékben eltérhet, az ügyleten szerzett nyereség forrásaként a fuvar költség megtakarítása nem azonosítható. A revizori vélemény, illetve a különböző szakvélemények egyértelműen rámutatnak arra a körülményre, hogy a szerződésben átalányár került meghatározásra, a kivitelezők az adott munkát ezen az áron és nem a kalkulált költségszerkezeten vállalták elvégezni. Az A. program használata járhat olyan következménnyel, hogy az ajánlati dokumentációban szükségszerűen van egy a kalkulált fuvar költségnek megfelelő adat, ám azt is figyelembe kell venni, hogy a beruházáshoz kapcsolódó díjmentes fuvarozás gyakorlata befolyásolta az egyes pályázók által kialakított ajánlatot. A számítógépes program segítségével meghatározott értékeket az adott piaci helyzet munkával való ellátottsága stb. ismeretében módosították.

A lefolytatott bizonyítás alapján nem állapítható meg, hogy a kivitelezők ajánlataik összeállítása, szerződések megkötése során célzottan a díjmentes fuvarral kapcsolatban kívántak extraprofitra szert tenni, egyösszegű számláikban akár a díjmentes fuvar, akár más költség kapcsán őket szerződés alapján meg nem illető összeget fizettettek ki. Önmagában az a körülmény, hogy a számlák végösszege megegyezik az ajánlati árként meghatározott összeggel nem bizonyítja kétséget kizáróan, hogy a kivitelező cégek képviselői jogos ügyleti hasznuk mellett őket meg nem illető vagyoni gyarapodást értek el".

A Ptk. 200. § (2) bekezdése szerint semmis az a szerződés akkor is, ha nyilvánvalóan a jóerkölcsbe ütközik. A jóerkölcs fogalmát a törvény nem határozza meg, azt a gyakorlat alakította ki. A jóerkölcs a polgári jogi értelemben kialakult értelmezés szerint a társadalom általános értékítéletét, a magánautonómiának a társadalmi közmegegyezés által meghatározott korlátait, az általánosan elvárható magatartás zsinórmértékét fejezi ki. A szerződéses szabadság tehát nem korlátlan, a törvény nem fogadja el érvényesnek azokat a szerződéseket, amelyek nyilvánvalóan sértik az általánosan kialakult erkölcsi normákat (EBH 2003/956).

A joggyakorlat értelmében a Ptk. 200. §-ának (2) bekezdésében felhívott jóerkölcsbe ütközőnek minősül az a szerződés, amelyet jogszabály ugyan nem tilt, de az azzal elérni kívánt cél a vállalt kötelezettség jellege vagy azért ellenszolgáltatás felajánlása, illetve a szerződés tárgya, az általánosan elfogadott erkölcsi normákat, szokásokat nyilvánvalóan sérti, és ezért az általános társadalmi megítélés is egyértelműen tisztességtelennek minősíti.

A másodfokú bíróság, vizsgálva a szerződéskötés körülményeit, a feleknek a kialakult helyzetet illetően a ténybeli és jogi ismereteit, továbbá az elérni kívánt céljukat, arra a következtetésre jutott, hogy a peres felek által kötött vállalkozási szerződés nem ütközik a jóerkölcshöz. A szerződésben rögzített feltételek nem ellentétesek az általánosan elfogadott erkölcsi normákkal és a szokásokat sem sértik nyilvánvalóan.

Tény, hogy a felperes az alperesi társaságban meglévő üzletrészét eladta, megváltozott a tulajdonosi struktúra; a belső utasítások érvényességének a felülvizsgálata körében történt mulasztás, illetve azok jogkövetkezménye nem róható az alperes terhére a felperes által megjelölt okokból.

Mindezekre tekintettel a felperesnek a másodlagos keresete sem megalapozott.

A Ptk. 361. § (1) bekezdése szerint, aki másnak rovására jogalap nélkül jut vagyoni előnyhöz, köteles ezt az előnyt visszatéríteni. A törvény szövegéből és a bírói gyakorlatból kitűnően a jogalap nélküli gazdagodás szabályainak alkalmazására csak akkor kerülhet sor, ha a felek között szerződéses jogviszony nincs (BH 1996/93). Nem vitásan a felek között vállalkozási szerződés jött létre. Az elsődlegesen és másodlagosan előterjesztett kereseti igényt a felperes ezekből vezette le. A szerződéses jogviszony léte pedig önmagában kizárja a jogalap nélküli gazdagodás szabályainak az alkalmazását. A felperes állítása szerint az alperes azzal a magatartásával, hogy a fuvarleveken díjmentes vasúti áru fuvarozás iránt terjesztett elő kérelmet, amit a felperes teljesített, ráutaló magatartással módosították a vállalkozási szerződéseket a vállalkozási díj vonatkozásában. A felek által kötött vállalkozási szerződések azonban a szerződés módosítását kifejezetten írásbeli alakhoz kötötték azzal, hogy a cégjegyzésre jogosultak cégszerű aláírásával van erre lehetőség. Mivel írásban szerződésmódosításra a vállalkozási díj tekintetében nem került sor, ráutaló magatartással a felek döntése értelmében a szerződés nem volt módosítható.

Mindezek alapján a felperesnek a harmadlagos jogcímen előterjesztett kereseti kérelme is megalapozatlan.

Tévesen hivatkozott a felperes a fellebbezési ellenkérelmében arra, hogy az ügyvédi munkadíj összegének a meghatározása a Pp. 247. § (1) bekezdése alapján a másodfokú eljárásban már nincs lehetőség.

A másodfokú eljárás alatt becsatolt megbízási szerződés és annak alapján az ügyvédi munkadíj összegének meghatározása nem minősül meg nem engedett keresetváltoztatásnak, mivel az alperes a perköltség iránti igényéről nem mondott le, csak az elsőfokú eljárás alatt annak összegét nem jelölte meg, ezért a másodfokú bíróság az alperes fellebbezését érdemben vizsgálta és bírálta el.

A Pp. 75. § (1) bekezdése szerint perköltség - a törvényben meghatározott kivételeket nem tekintve - mindaz a költség, ami a felek célszerű és jóhiszemű previtelével kapcsolatosan akár a bíróság előtt, akár a bíróságon kívül merült fel. A (2) bekezdés kimondja, hogy a perköltséghez egyebek között hozzá kell számítani a felet képviselő ügyvéd munkadíját is.

A Pp. 79. § (1) bekezdése úgy rendelkezik, hogy a bíróság a perköltség összegét a fél által előadott és a szükséghez képest igazolt adatok figyelembevételével állapítja meg. A fél javára az általa a felszámítottnál több perköltséget megállapítani nem lehet. Ha a fél a költségeket nem számította fel vagy nem igazolta, a bíróság a perköltséget a per egyéb adatai alapján hivatalból határozza meg.

A bírósági eljárásban megállapítható ügyvédi költségekről a 32/2003. (VIII.22.) IM rendelet (továbbiakban: R.) szól, amely lehetővé teszi a pernyertes fél számára, hogy választása szerint vagy az ügyvédi megbízási szerződésben kikötött megbízási díj (2. §), vagy a díjának a vonatkozó rendeletben írtak figyelembevételével (3. §) történő megállapítását kérje. Az R. azonban nem tartalmazza az ügyvédi munkadíjra vonatkozó indítvány megtételének a határidejét, ezért arra a Pp. rendelkezéseit kell alkalmazni. A Pp. 8. §-aa rendeltetésszerű joggyakorlás alapelvét mondja ki, ezen kívül a Pp. 121. § (1) bekezdés f) pont és a (2) bekezdés szerint már a keresetlevélnek tartalmaznia kell a perköltségre is vonatkozó döntésre irányuló határozott kérelmet, és már ahhoz csatolni kell azokat az okiratokat, amelyekre a felperes bizonyítékként hivatkozik. Ezen túlmenően a Pp. 141. §-ának (2) bekezdése előírja, hogy a fél köteles a tényállításait, nyilatkozatait, bizonyítékait - a per állása szerint - gondos és az eljárást elősegítő pervitelnek megfelelő időben előadni, illetve előterjeszteni. Mindezen szabályok azt jelentik, hogy az R. 2. vagy 3. §-ának (1) bekezdésében meghatározott indítványt a jogi képviselőnek már a keresetlevélben, illetőleg az arra tett ellenkérelmében, vagy azt követően a lehető legrövidebb időben meg kell tennie és ezzel egyidejűleg csatolni kell az azt alátámasztó okirati bizonyítékokat.

A polgári perben az elmulasztott eljárási cselekmények mindaddig pótolhatók, amíg a bíróság a mulasztás következményeit nem vonta le. Erre a perköltség vonatkozásában az eljárást befejező határozatban kerülhet sor, azaz az eljárást befejező határozatban az ügyvédi munkadíj R. 3. § (1) bekezdésének a) pontja alapján történő megállapítására akkor kerülhet sor, ha a fél legkésőbb az elsőfokú ítélet meghozatalát megelőző tárgyalás berekesztéséig erre irányuló indítványát a bíróságnak megteszi és az ügyvédi megbízási szerződésben kikötött munkadíjat igazolja. E feltételek bármelyikének hiányában a bíróság az ügyvédi munkadíjat a per összes adatának mérlegelésével állapítja meg.

Mindez azt jelenti, hogy az elsőfokú bíróság nem követett el jogszabálysértést azzal, hogy az eljárása alatt nem nyilatkoztatta meg a feleket a perköltség igényről. Mivel az elsőfokú tárgyalás berekesztéséig az alperes jogi képviselője írásbeli megbízási szerződést nem csatolt, arra nem is hivatkozott, ezért azzal sem követett el eljárási szabálysértést, hogy a rendelkezésre álló adatok alapján az R.-nek megfelelően az ügyvédi munkadíj összegét mérlegeléssel állapította meg.

A 41/2003. (XII.9.) IM rendelettel beiktatott R. 4/A. § (1) bekezdése értelmében az ügyvédi díj 3. §-ában meghatározott összege a tevékenység ellenértékét terhelő általános forgalmi adó összegét nem tartalmazza; azt a díj összegén, mint adóalapon felül kell - a külön jogszabályi rendelkezései szerint - felszámítani. Ha az ügyvéd az általános forgalmi adóról szóló 1992. évi LXXIV. törvény szerint adólevonási joggal rendelkezik, a számlával igazolt költségnek csak a nettó

összege növeli az adóalapot. A (2) bekezdés előírja, hogy az ügyvédnek a 3. § szerinti díj megállapítására vonatkozó indítványa megtételekor arról is nyilatkoznia kell a bíróságnak, hogy általános forgalmi adó fizetésére köteles-e. Mindez azt jelenti, hogy az elsőfokú bíróság azzal sem követett el eljárási szabálysértést, hogy külön, az általános forgalmi adóra vonatkozóan nem nyilatkoztatta a feleket.

Mivel az alperes jogi képviselője csak a másodfokú eljárásban csatolta az ügyvédi megbízási szerződést, ezért az elsőfokú eljárásra az ügyvédi munkadíj összegét az R. 3. § (2) bekezdése alapján mérlegeléssel kell megállapítani. Az R. 3. § (2) bekezdése pedig úgy rendelkezik, hogy polgári perben az elsőfokú bírósági eljárásban az ügyvéd munkadíjának a pereszes felet terhelő összege a) 10.000.000,- Ft-ot meg nem haladó pertárgyérték esetében a pertárgyérték 5 %-a, de legalább 10.000,- Ft; b) 10.000.000,-Ft feletti, de 100.000,- Ft-ot meg nem haladó pertárgyérték esetén az a) pontban meghatározott munkadíj és a 10.000.000,- Ft feletti összeg 3 %-a, de legalább 100.000,- Ft; c) 100.000.000,- Ft-ot meghaladó pertárgyérték esetén a b) pontban meghatározott munkadíj és a 100.000.000,- Ft feletti összeg 1 %-a, de legalább 1.000.000,- Ft.

A (6) bekezdés akként rendelkezik, hogy a munkadíj megállapítása során a munkadíj összegét a bíróság indokolt esetben mérsékelheti, ha az nem áll arányban a ténylegesen elvégzett ügyvédi tevékenységgel. A bíróság a munkadíj eltérő összegben történő megállapítását indokolni köteles.

A bírói gyakorlat szerint a mérlegelés során figyelemmel kell lenni az ügy bonyolultságára, szakmai nehézségére, a pertárgy értékére, az ügyvéd által kifejtett tevékenységre, így a végzett munka mennyiségére, színvonalára, továbbá a célszerű pervitel követelményeire, valamint a hasonló típusú ügyekben kialakult általánosan elfogadott ügyvédi munkadíjak mértékére is. Ezen mérlegelési szempontokat figyelembe véve, továbbá az R.-ben meghatározott sávós számítási módot alkalmazva 781.075.904,- Ft pertárgyérték után az elsőfokú ügyvédi munkadíjat 30.443.100,- Ft-ban határozta meg, a 20 % mértékű általános forgalmi adó miatt további 6.088.600,- Ft jár az alperesi jogi képviselőnek.

Mivel az ügyvédi megbízási szerződés a másodfokú eljárásra vonatkozóan külön tartalmaz rendelkezést, azt 6 %-ban, bruttó 39.000.000,- Ft-ban jelölve meg, ezért a másodfokú bíróság az R. 2. § (1) bekezdés a) pontja alapján a másodfokú eljárásra vonatkozóan már figyelembe tudta venni. A felperes a másodfokú eljárásra vonatkozó szerződésben rögzített ügyvédi munkadíjat is eltúlzottnak találta, azt 1.600.000,- Ft-ra kérte mérsékelni.

A fentiekre tekintettel a Fővárosi Ítéltábla az elsőfokú bíróság ítéletét a Pp. 253. § (2) bekezdése alapján részben megváltoztatta és az elsőfokú eljárásra vonatkozó perköltség összegét felemelte.

A felperes fellebbezése nem vezetett eredményre, ugyanakkor az alperes fellebbezése részben eredményes volt, ezért a másodfokú bíróság a felperest az alperesnek a másodfokú eljárás során felmerült költsége viselésére kötelezte a Pp. 239. §-a alapján alkalmazandó Pp. 81. § (1) bekezdése és a 32/2003. (VIII. 22.) IM

rendelet 2. § (1) bekezdés a) pontja alapján. A másodfokú eljárásra megállapított 20.450.000,- Ft részperkölségből 20.000.000,- Ft - áfá-t is tartalmazó - a másodfokú ügyvédi munkadíj összege, amelynek mértékét a megbízási szerződéshez képest alacsonyabb összegben határozta meg; ennek során figyelembevette, hogy a másodfokú eljárás alatt egy tárgyalás tartására került sor, azon a jogi képviselők megjelentek, részletes, az elsőfokú eljárás során több alkalommal előterjesztett előkészítő iratban foglalták össze fellebbezési ellenkérelemként az álláspontjukat, ezért ezt az összeget találta az ügyvédi tevékenységgel arányban állónak.

Az alperesi fellebbezés folytán a Pp. 239. §-a szerint alkalmazandó Pp. 81. § (1) bekezdése alapján határozott a fellebbezési eljárási illeték viseléséről a pernyertesség-pervesztesség arányában. Az alperes részleges pernyertességére tekintettel az általa lerótt 900.000,- Ft összegű fellebbezési eljárási illetékből 450.000,- Ft-ot kell a felperesnek megfizetnie.

Budapest, 2008. év október hó 9. napján

álinkásné dr. Mika Ágnes sk.
a tanács elnöke

. Kurucz Zsuzsánna sk.
előadó bíró

Dr. Tibold Ágnes sk.
bíró

A kiadmány hitelül:

bíróági tisztviselő